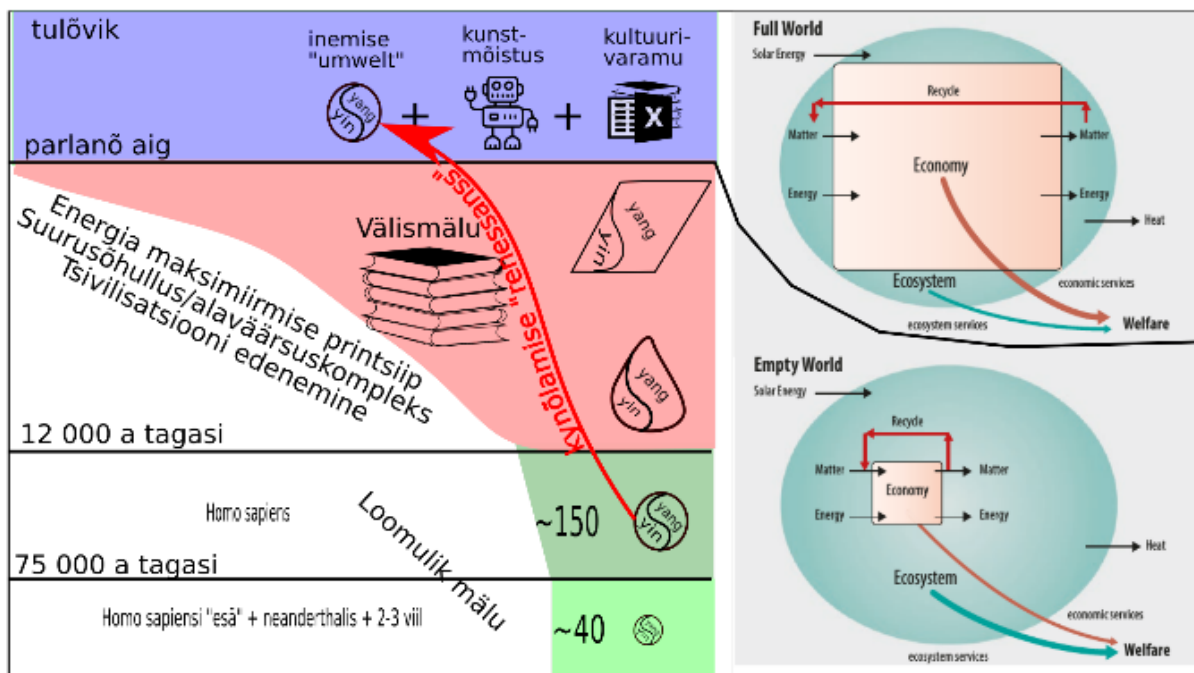

Meie põlv on tunnistajaks
suurimale tõehetkele senises inimese loos,
et isekeskis & tulevaste suunas :

- 1) maailm on inimesest täis saanud;
- 2) inimeseõpetus on saanud teaduseks;
- 3) kunstmõistus on startinud.

17. dets. 2018. Dialogis Tõnu Ploompuuga sai selle pildi juurde kirjutatud nii:
"Tsiivilisatsioon on "edenenud" isakeele mõõdotus domineerimises emakeele üle, välismälu kui isase tööriista ahistavas võimutsemises emase loomuliku kõne üle (kirjatarkuse ja muude välismälude ning keelemasinate näol). Rooma Klubi "Come on!" lk 51. osutatud Täitunud Maailmas püsijäämiseks on inimestel ühe sammuna vaja tuua tagasi ja põimida isasesse elumustrisse emakeel. **Humanitaaria** on vaja ümberehitada **dualistlikuks**. Isaste mudelite sisse vaja põimida tihedalt emased lõimed. (150 on dualistliku humanitaaria fundamentaalkonstant - Dunbari arv)."

skeemil Empty World => Full world
on ilmutatud ainult ÖKO muutus

aga
kahelda/muuta tuleb kõik
rakendatavad ilnamudelid (peaaegu):

- mida
- jätta?
 - võimendada?
 - kahandada?
 - kahandada muuseumi?
 - vastupidiseks?
 - nihestada teisale?
 - lõhestada?
 - ...veel?

Ilmar Tammelo 1982., lk. 42.

"...meie takerdumisest minevikku. Tänapäeva valitsevad ideoloogiad, mis määravad meie mõtlemist, on rajatud mõtlejate poolt, kes ei osanud inimkonna tänast olukorda ette näha. Vähe sellest, nad ei s a a n u d k i seda ette näha.

Ometi naudivad nad autoriteetsust, mis sarnaneb surnutekultusega. Seda kultust edendavad epigoonid, kellel ei näi jätkuvat võimet või julgust konstruktiivseks, tänapäevale ja tulevikule kohaseks mõtlemiseks. Meelsasti väidetakse, et meil on brave new era. Kuid kaasaja määravad mõtlejaisiksused ei ole piisavalt suured, tulemaks toime meie aja väljakutsetega. Enamasti ei käitu nad söakate pioneeridena, nagu neist võiks oodata, vaid hoopis tabude küttes olevate argpükstena."

Uue inimeseõpetuse suunas - legitimiseerida kultuuris Dunbari arv!

Üllatav on kui aeglaselt, läbi milliste seikluste see legaliseerumine edeneb!

Näiteks internetivestlustes VIR-ga tuli see mõiste meil paari aasta jooksul kasutusele sageli, tema kasutas seda küllalt vabas intuiitiivses tähenduses. Ühes meie viimases vestluses sõnastas ta "Hädavajalik on legitimiseerida kultuuris Dunbari arv!" ... ja siis minut hiljem kasutas seda jälle üsna vabalt üldise infosüsteemide iseloomustajana. Siiski - 2017 aasta jõulu paiku, (mis temale paraku viimaseks jäi) oli VIR saatnud Valdole ühe skeemi, millest võis välja lugeda adekvaatset Dunbari arvu kasutamist.

Suurim üllatus tabas mind viimati, kui vaatasin Dunbari arvu artiklit WIKIS. Vaadates tuli meelde, et olin selle sissekande ise teinud 3 aastat tagasi, see püsis muutmata ja ... täiesti eksitavalt. Nii oli mulle kirjanemise hetkel tundunud teravmeelne ja täpne aga alles nüüd mõistsin kui vale see oli. Võimalik, et olen seda "teravmeelsust" kasutanud mujalgi. Ei taha siin korrata. Aga nüüd on seal paremini. Parandasin.

Miks teadvustub Dunbari arv nii aeglaselt? Vist on lugu selles, et nn ehedal viisil ilmneb see tänapäeval, (välismälu ja suhtlustehnoloogiad kasutataval võõrandunud inimestel) äärmiselt harva. Mina jõudsin Dunbari osutatud hinnanguni iseseisvalt mõttetalgutel saadud rühmadünaamika kogemustest lähtudes.

Dunbari arvu vundamentaalne tähtsus

Inimese toimetulekus Täis Maailma olustikus on vaja kaasaegset inimeseõpetust. Eelkõige on vaja, et leviks uuema ajuteaduse seisukohad. Dunbari arv 150 iseloomustab aju ja mälu loomulikku võimekust. Arvestades uuemat ajuõpetust : mõistlik on **inimese maailma-humanitaariat - käsitleda dualistlikult.**

Iga kaasaegne inimen elab korraga kahes erineva loogikaga sotsioloogilises ruumis ja Dunbari arv sobib nende eristusjooneks.

1. $n \gg 150$

"Suur MEIE"

Siin jätkub meil tavaks kujunenud nn "üldinimlik" inimesekäsitus. Siin saab kasutada mõisteid: rahvas, riik, rass, inimkond; atribuutideks väärtused, seadused, statistika, transpersonaalsus, standartiseeritud keel jne.

2. $n < 150$

"väike meie"

Siin on igas mõttes personaalselt eristatavad inimesed, loomulik mälu, personaalselt eristatav kõne ja keel ja konkreetne personaalne kontekst. Tõsi – meie võõrandunud elukorralduses on selline reaalsus peaaegu välja suretatud ega teadvustata ning kasutatakse läbivalt esimest loogikat.

Midagi vaja ette võtta! Mida siis? Variandid?

1)Pöörduda ajaloolise "vundamendi" poole. Kogu Tühja Maailma vältel on kehtinud -"Kes minevikku ei mäleta, see elab tulevikuta!"

Minevikuga fundamenteerimisse libiseme väga sageli, sest nii on alati olnud. **Nii kipub minema harjumusest, isegi kui tahame väga muuta oma harjumust. Aga minevikukogemust tuleb tänapäeval seitse korda üle mõõta – nagu Ilmar Tammelo ja Rooma Klubi juhatusel osutasin.**

2)Võtta arendamiseks (peaaegu) hõlmamatust maailmapõimsuse mudelibuketist üks lõimelõng (mudel), mis piisavalt arusaadav või mingi hinnangu alusel kõrgeima prioriteediga. **Sellele teele me kipume ikka ja jälle libisema. Sest mis sa lihtne hing ikka muud mõistad teha, kui seda mis oskad.**

...

n)Tuua elukorraldusse (näit. 1 kord nädalas?) ürgne algloomitus, mis "ebateadlikult" valitses kirjatarkuse eelse maailma inimestes. Siin on mõeldud ülalnimetatud $n < 150$ "väikese meie" viljelemise, harjutamise ja arendamise praktikat. See on muidugi meie TALGUJATE kogemus. Seda sai silmas peetud ka Maakogu arendamise kontekstis, kui joonistasime tulevikuvisioni Kihelkondade Rahvaülikoolide võrgustikust. **Seda valikut pean väga oluliseks. Ma ei oska muidugi hinnata – kuivõrd on see valik piisav, kas ja milliseid arendusi vaja juurde lisaks. Kogu käesolev mõttearendus saabki kirja pandud selle punkti selgitamiseks.**

n+1)Igal juhul tuleb igal inimesel valida teadlikult tööriist, millega senisest enam hakata pöörama tähelepanu "oma hinge eest hoole kandmisele". Sest kaasaja probleemid kasvatavad pinda hirmule, ahastusele, vaimuhädadele. **Arvan, et parim abi peitub siin eelmiseks nimetatud valikus n). Samas - eksituses võime hingerahu ehitada kasutades punkte 1) ja 2). Muidugi – paha ei tee ka vanad tuntud vahendid – tuntud religioonid, meditatsioon jms.**

Siia ette/üles pandud pealkirja all teksti alustades ei ole sisetunne päris hea. Kõik senised tekstid (või muus vormis esitused) sel teemal on jäänud "hüüdjaks hääleks", ei ühtki kas või kaugelt Puškini või Mikita kaalu lähedast autorit.

Tekstide häda on **kommunikatsiooniline pudelikael**: kui reaalses elusas põimsas paljulõimses süsteemis toimub areng "kõigist otstest korraga", siis tekstilises lineaarsuses mudeldades see nihestub ja kaotab palju. Aga GP Šedrovitski, kellest innustus Valdo, et "...teha sama aga vastupidi"? GB on muidugi Talgujate seletamisel oluline, kuid siin on kaks agat. GP-l pole ühtki äratava toimega teksti kaasaegsete jaoks, GP oli performansikorraldaja, kes oma sõprade eesotsas ilmutas imesid nagu Mäejutlusel tegi Jeesus. Teiseks: GP-ga seondub jääb "Come on!" lk 51 skeemil Tühja Maailma piiresse ning peamine - tema aktiivsus polnud suunatud inimestele, tema teenis kunstmõistuse sünnitamist.

Inimene aju "sai valmis" ~75 000 a. tagasi. **Iga inimene koos tema loo ja kontekstiga on tegelikult väga keeruline põimsüsteem.** Teisisõnu - inimene on seestpoolt palju kordi mahukam kui väljast näha.

Inimene aju mahutab keskmiselt 150 tema parima tuttava personaalset mudelit või teemaliini, piisavalt põimsa struktuuri ja parima äratundmise kvaliteediga. Lisaks mahutab aju veel tuhandete kaupa poolikuid mudeleid või fragmente - näiteks 1000 kuni 10 000 inimese nägu.

Talgujad on poolkogemata ja möödaminnes kujundatud küllalt tervikliku praktika Täitunud Maailma põimsüsteemides toimimiseks. **Talgujate meetod on järeleproovitud võtte keeruliste põimsüsteemide taandamiseks inimesele suupärasemateks, väiksemate turbulentsidega põimitusteks.** Teatavasti mängib jumal täringut, ja ta võib visata näiteks Kaupo visiooni (või minu kardetud suure tuumasõja variandi) enne ning meie positiivne ponnistus ei veeregi ette. Seepärast on tähtis koguda selgust, argumente ja abi meie positiivsele poolele toeks. Võimalik, et mõni praegune seltskond (Kurpatovi algatatu Peterburis?) teostab meie (lähedast) varianti kaasaegsemalt ja edukamalt, väga hea.

Eestis on meil siiski mõned võimalused tegevuseks, kogumem ... vajalikku.

Mõttetalguline aktiivsus on - milleks?

- on minu sisemaailma ja lähema karja põimsüsteem;
- võõrandunud inimese tervendamise praktika;
- peavoolu alaväärsusest/suurushullusest väljumise varjupaik;
- palju lootused ja väärtused, mis aastasadu ja tuhandeid on arendatud suures Kultuuris, leiavad lahenduse lähemas umweldis. (Näit. Patriotism);
- erineb läänelikult kogutud kultuurivaramutest;
- erineb idamaise sisemaailma joga praktikatest;
- saab "rahvuslikku koguprodukti" langetada nii, et elukvaliteet püsib/kasvab;
- saab siduda minu ja lähema "meie" põimsüsteemi võrku teiste samastega. Ning mustrisse suure ilma põimsüsteemiga.

Aju

on reaalsuse mudelite valmistamise aparaat.

Seejuures pole ajul eesmärgiks suur täpsus, vaid minimaalne headus ja vaev, et kõike liigile tavapäraselt ja vajalikku saavutades elada loomuliku surmani. Inimese puhul lisandub aju ülesannetes veel võime ja lõbu kõnelda kuulujutte, mis ei puutu asjasse "siin ja praegu"; ning isegi valetada või luuletada. Enne tsivilisatsiooni pattu langemist oli kuulujuttudel kolm paraleelset arenemisvõimalust, igat edendas erinev ajutüüp. Kõige massilisem on tänaseni nn **suhtenägija ajutüüp**, (kohanduja?). Nemad suudavad teisi isikuid nende toimetustes hästi tähele panna, nemad võib olla palju ei luiska ja nende jutud avardavad kaaslaste arusaamist iga Jüri või Mari sisust ning suhetest. Seejuures oskavad nad hästi vahet teha, kellele millise nurga all millist juttu tuleb rääkida, võibolla isegi juttu muuta - ilu või koleuse suunas. **Konstruktori tüüpi ajud** on uudishimulikud ja julged seiklejad, nemad jätavad argielust meelde ainult esmamulje ja seovad tähelepanu eluvõõraste asjadega ning mõtleavad välja igasuguseid luiskelugusid ja maailmu. Algebrad on nedelt tulnud. Ennemuiste oli selliseid mõtteuitajaid tegelasi vähe, nad langesid mõne kiskja või õnnetuse ohvriks. Tsivilisatsioonietapis elas neid üha rohkem suguküpse eani ning isegi kõrge vanaduseni. Tänapäeval saavad nad taotleda äraelamiseks grante.

Kunstniku tüüpi ajud on kirglikud suhtlejad.

Tähelepanu võitmiseks võtavad nad sageli teema konstruktoritelt, seavad publikule suupäraseks. Kui see korda läheb, siis toimub kultuuris innovatsioon. Tänapäevased arvamusiidrid on sageli kunstniku tüüpi aju tarvitajad. Ajaloos on nad sageli esinenud türannidena. Seda tüüpi ajud on TühjaMaaailma perioodil olnud positiivsed alaväärsuse/suurusehulluse dilemma vormiandjad, julgustades kaaskonda, et meie maa ulatub Hiina müüri ja Meie-omad on kõige suurema M-ga ning muidu parimad.

TALGUJATE kogemus

on põimsüsteemi nägemine seestpoolt
 siis kui omaasjaga inimesi ja aega on niivõrd
 et mahti saab märgata teiste asju
 selgeks saab teiste asjade keel
 ja teiste mõõdete hädad
 ning lühikesed tekid
 Siis maad matab punnseisu faas
 kordama lühikeseteki ülesannet
 valida soojasse pea või varbad
 poole tosina teki/dimensiooniga ruumis
 millesse tõlkinud ennast
 minu tänase nädala
 kahetosina peaga Talgulohe.

Kui nüüd tekivenitamise unetud ööd
 ja päevane pime masendus
 saab võidetud Jeesuse Heureka valgusega
 toitmaks kolme kalaga tuhanded näljased
 siis mina ja meie ei ole enam endine
 TäitunudMaaailma musta kasti ära
 võidab mõõdukas kanapimedus
 minule/meile osaks selle tõlkimise
 Sisyphose kivi

Talgujate praktika

võib siiski veel võita
 endale eluõiguse
 kammima lähedaks maailmapõimsuse lakka
 nagu võitsid kunagi Lurich & co
 kehakultuurile koha
 aurumasinade ja isesõitjate kiuste
 inimlooma ihurammu raisates.
 Akki meie rahvas ja inimesed
 võtavad uurida toidukaarti
 mida Lurich või Jaan Talts sööb
 et ei lase hinge alaväärust
 ega õpi kraanajuhiks
 töstmaks tonne ja tööstuse statistikat
 käsitsi kangutet tsentnere vastu

ropus higis.
 täpselt sama osa on jooksus!
 sprinter kaotab Formelile
 10 sekundiga pool kilomeetrit
 ja ei ole pisimatki lootust võita
 aga sprinter stardib ikka jalgsi
 aastate viisi, mitu korda nädalas
 Formeli pilootki paneb hommikul ketsid jalga
 jookseb jalgsi
 mõni jookseb infarkti eest
 teine usub, et jooks toob edu seksis

Kui saab selgeks see põimitus
 mille pärast piinatakse koolides lapsi
 ujuma käsitsi kakssada meetrit
 kuigi Tallinn-Helsingi vahelise vee
 tiiblaevatsi ujuvad üle
 nagu igalpool ilmaski
 isegi imikud, raugad ning ratastooli pallurid
 pudelit suumant kaksamata.

kui avastab üldsus siin üldvalemi
 siis jõuab Kalev koju.

Miks peaks käoema küsima tagasi
 käotibu
 lepalinnu pesast?

Kuivõrd saab aju tuua tagasi
 raamatuisse raiutust
 omamälu sisse
 välismälust kopida tagasi
 lappida tagasi miljonid
 eesajude koored?

Kõige kainem ja süütum narkots
 kõige kõrgema statistikaga rõõm
 on tugitoolisport!
 See nii kompaktne,
 see ei aja higile.
 ega peeretama.
 Tohtu selge refleksiivsus!
 99% sajast
 saad aru positsioonidest
 ekraani ees ja taga.
 Aga kommunikatsioonis -

kes tark, kes tegija
 kellel vererõhk

Pattulangemise eelse perioodi inimeste

"talgutamine" lõkettule ümber oli üheltpoolt rühmatöö üldise kommunikatsiooni struktuuriga - samasugune loomuliku mälu ja keele- ning mõtte-erksuse kasutamine näost-näku võrgus. Tolleaegsed ajud koostasid siiski meile vajalikest palju lihtsamaid reaalsuse mudelid, enamasti (vanemate) kaaskondsete seletuse põhjal. Näiteks elektromagnetilistest lainetest tuli neil jutuks ainult kitsas silmale seletatav spektrilõik, jutt radio- ja ultravioletist või röntgenist pidi jääma üldse lakooniliseks. Eluringis vajalikud käitumistavad polnud veel nihkunud teiste loomadele omasest väga kaugele. Üldiselt käitusid nendel inimestel ajud vägagi meiemoodi - ei ajanud nahka higiseks. **Esivanemad** -ei arutatud teemasid Talgujate mõistes lõpuni; -refleksiooni või pidepunktide seadmise faasid olid väga juhuslikud; -niisama juhuslik või olematu olid positiivse stressi ja sünergilise sidususe kasvatamine kaskaad ning katarsis. Aga tõsiselt.

Tsiviliseeritud kultuurivaramute kasvatamine on toimunud paljude põlvete jooksul ajutöö mugavuse nimel, selle käigus on loomuliku mälu ja mõtlemise koormust usaldatud välismälule - kirjatarkusele ja teistele vahenditele. Kultuurivaramud kasvasid TühjasMaailmas üsna loomuliku ja süütu alaväärsuse/suurusehulluse ajel inimese ainu-usaldatavaks pärisosaks ja saavutasid (märkamatu?) TäitunudMaailma ehmatava põimsa reaalsuse. TäitunudMaailmas ei saa enam jätkata eelmiste põlvete või aastatuhandete kombel. Nüüd on vaja tulla välja harjunud suurusehullusest ja tänasest üllatusest ja õudusest.

Luu uus elumuster.

Luu harjutada/harjuda muistse skeemiga lõkkesündmused, kus nüüd vaja kõnelda lõpuni, ilma esivanematele omase minnalaskmiseta, tänastest teemadest - mammutijahi ja šamaanitantsu asemel on nüüd kõneks inimesemõõtu võrgustiku taastamine ning lävimine kunstmõistusega ja seitse asja veel.

Talgujate suunda selgitavaid tekste.

Aleksander Levintov "Igra", 3 osaline romaan vene keeles. Kõige meisterlikum kajastus, seletab

ODI mängude poolset äärt. Rohkem inimlik ja vähem robotlik kui GB tegevus. Mul õnnestus leida mõõdukalt vaeva nähes see fail internetist, skeemid-joonised on seal kahjuks segi.

Vladimir Volovik. "Šamaanitrumm: Pedagoogika paljastamine". Minu jaoks oli see kirjatükk vist esimeseks ajendiks, et mõista Talgujate tähtsust Täitunud Maailma põimsüsteemides. Arusaamine maailmast, kus humanitaaria tähendab reisimist erinevate maailmamudelite vahel, iseäranis inimeste personaalsete siseilmade tähtsaks seadmist, neis toimivatesse keeltesse ja oludesse lugupidavat suhtumist. Märdimetsas sai kunagi nimetatud - Dunbar-Voloviki ruum. Šamaanitrumm on minu osutatust mahukam, sisaldab veel Voloviki isiklikku mütoloogiat, millest ma kõigest aru ei saa. Aga see ei sega.

Григорий Померанец (1918-2013) "Записки гадкого утенка" ja teised kirjatööd. Tema stiil on mu hinnangul sobivaim, kuidas tekstiga saab toetada Talgujate protsessi. Teda saab vastandada Solzenitsõniga: viimane esitab mastaapse pildi GULAG-i läbinute mälestuste najal ja teenib ühtlasi suure vene hinge ja väärtusi. Pomerants kirjutab samast asjast maksimaalselt siiralt ja detailselt isiklike kogemuste kaudu.

Тамара Фокина. Четвертая Элоиза. See raamat on Voloviki ja Pomerantsi stiilis reis autori intiimsete läbiealmiste ja suure kultuuriloo vahel. Lisatud metoodiline materjal tööks tudengitega.

Eestikeelne tekstivara... ma ei tunne oma häbiks küllalt hästi, aga võib olla ongi see kammitset.

Ilmar Tammelo (1917-1982). (välis)Eesti autor, kõige adekvaatsem TäitunudMaailma seletaja eesti keeles. Loomulikult ei teadnud ta kunstmõistusest ja internetist ega vist ka Talgujate sarnastest arendustest. Aga juristi kombel asjalik ja täpne mõtleja. Parim raam kaasaegsele "eesti asjale" ja laiemalt. Mina ise olen viimasel ajal tekstidest rohkem Talgujaid toetavaid materjale leidnud Youtubes: peterburglase **Андрей Курпатов** ja ukrainlase **Андрій Баумейстер** kanalitelt.

~~Kõike saab robotiseerida. v.a. suhtlemist.~~

Talgujate kogemuse süsteemimõtlemisliku seletamise vajadus tekkis mul **Anatoli Levechuki** blogi jälgides. See 60 aastane keemia alusharidusega mees on asjalikult produktiivne mitmel alal, tal on kogemus ka ODI-ga, praegu tuntud süsteemi-inseneride kõrgtaseme koolitaja. Ta esitab oma blogis koolituste materjalid avalikuks arutamiseks ja kriitikaks.

Ma soovitasin tal siduda oma koolitusse ka nn Dunbar-Voloviki ruumi inimeselähedase ala. Seda ideed Levechuk oma arendustesse ei võtnud, ta määratles lõpuks ühemõtteliselt, et tegeleb Dunbari arvust suuremate ja keerulisemate(?) süsteemidega. Nagu ma siin eespool just katsusin seletada - neid süsteeme (nagu ka mõttetalgu protsessi) on mõistlik siiski käsitleda keeruliste põimsüsteemidena. Mitmeid Levenchuki seletusi sobib siiski kasutada.

Ma pean paikapidavaks Levechuki eristust - **-peakonstruktoriga süsteemid** - ja teised (spets. süsteemi-kompetentsiga) süsteemid.

20 sajandil loodi palju väga suuri süsteeme, mille keskseks arendajaks oli mõnelt kitsamalt teemalt alustanud energiline spetsialist, kes siis eluteel omandatud täiendavate kogemuste ning autoriteedi baasil koondas alamsüsteemid, inimesed ning suhtelt ja korraldas suure süsteemi käivitamise ning töö. (Tuntuim näiteks Sergei Korolev kosmonautikas.)

Talgujate lugu on just peakonstruktoriga süsteemi lugu, teame et see arenes ümber Valdo (peakonstruktori - Levenchuki sõnutsi). Valdo lubas oma loo ise akadeemia kevadsemestril esitada. Ma arvan, et mõnda mõtet tema loos on vaja jutuks ja võrdluseks võtta juba jaanuaris. Usun, et minu lühike meenus/vaatlus ei sega Valdod hiljem seletamast, kuidas tegelikult oli.

Arvan, et päris üldiselt on Talgujate praktikas vajalikud sidusalt toimina kolm olulist osist (ing. stakeholder. ven. акционер)

(1)Talgutehnika ja korraldus;

(2)Metodoloogiline järjehoidmine (Talgugrupp); refleksioon, pidepunktide väljatoomine

(3)Teema/aine (-nõudluse, -sidususe-) järjehoidmine.

Peakonstruktori isikust.

Niivõrd kui aastatega olen näinud Valdo käitumist kõrvalt ja kuulnud tema seletusi varasema aja kohta, siis julgen pakkuda sellist lahterdust.

-Loomulik algne ajutüüp on SUHTENÄGJA -ema ootuste ja nõudlikkusest on tulnud täiusetootluse ja järjekindluse harjumus -erialaks valis noorusajal populaarse füüsika, seepärast arenenud KONSTRUKTOR tüüpi universaalsete abstraktsete mudelite huvi

TALGUJAD süsteemi kujunemist Valdo aktiivsuse ümber saab seletada nii: Füüsikaõpingute järel jäi TRÜ-sse tööle, kaitses kandidaadi graadi ja sai õppejõuks füüsika osakonnas. (Sisenes professionaalselt füüsikaga ja õpetamisega tegelevasse institutsiooni) Noore õppejõuna hakkas aktiivselt tegelema õpetamise muutmisega tudengitele ja õppejõududele lähedasemaks, huvitavamaks. Üliõpilaste teadustöö labor, Kõrgkooli uurimise labor.

80-datel aastatel oli Valdo TRÜ-s tõusnud kahe struktuuriüksuse juhiks (üldfüüsika kateeder ja Kõrgkooli uurimise Labor.) Siis tuli mitu aastat koostööd Õpetajate Täiendõppe instituudiga füüsikaõpetajate grupis ja MÕTTEATALGUTENI jõudmine. Nendel aastatel toimus kogu mitmsekülgne tegevustsuhteliselt koos, ei olnud eriti üksikute stekeholder-liinidena lahti harutamist. Takkajärgi tarkusena saame siiski tänaseks olulist esile tuua.

Kõige valmima ja ka täna kehtiv on - talgutehnika ja korraldus(1). Ei tule vist midagi toonast tunnistata täna ekslikuks.

Metodoloogiline järjepidevus(2) ja teema/aine järjepidevus(3) olid vähemalt füüsikute perioodil küllalt läbipõimunud, Valdo ise juhatas üldfüüsika kateedri sildi all täiendkoolitust ja hiljem mõttetalgulist rida ning kõrgkooli labori sildi all metodoloogia rida, paljud töökoosolekud olid ühised, üksjagu inimesi osales mõlema poole töökoosolekutel.

Takkajärgi hinnates - asend üldises taristus oli Mõttetalgute sünniks väga soodne. TRÜ ja VÕTI struktuurid olid soodsad nii know-how kogumiseks kui inimeste kaasamiseks,

töösessioonid palga- ning komanderingu- rahadega tagatud jne. (Iseküsimus - kas see olukord oli Valdole ja Enele kätte tulnud "havi käsul" või kuidagi teisiti).

Praegu tuleks rõhutada, et inimeste (õpetajate) kaasamine algas küllalt pikaajalise seltskonna eelharjutamisega VÕTI, TPedI ja TRÜ juures füüsikaõpetajate õppepäevade vormis umbes 5 a. vältel. Igal koolivaheajal 1, harvem 2 päeva, kokku umbes $5 \times 4 = 20$ kokkusaamist Tartus või Tallinnas. Õpetajad harjusid Valdo, Ene, Vello Korneli jt isikutega. Õpetajad said ka ise tutvustada oma kogemusi, said üksteisega sisuliselt tuttavateks. Aktiivsematest osalejatest kujunes 1987. aastaks umbes 20-inimese ladusalt suhtlev tuumik.

NB! Siin osutatud protsessi käivitamise 0-astme kogemusest jäid ilma need talgud, kes liitusid ja kujunesid Talgugrupi olulistest aktiivseteks liikmeteks füüsikute täishoo ajal või hiljem (näit. Jüri, Ruuta jt.) Seepärast käibis meil vahepeal lihtsustatud kunagine hüpotees mõttetalgu meetodi levimist nn lumepalli kasvamisega samaselt sula ilmaga. Nii toimuks ehk tõesti kui teemarida käib. Lumepalli metafoor sobiks ehk sõnastada nii, nagu toimus õpetajatega 0-astme aastatel - "pall kasvamiseks on vaja sula ja külma vaheldumine parajalt kaua ja paraja tempoga, nii umbes 20(?) korda järjest". Või saab vähemate kordustega mingi nipi puhul?

Peakonstruktori tüüpi mõttetalgute süsteem töötas unikaalsena, see ei harunenud teisteks iseseisvateks gruppideks, ainult migreerus TRÜ raamest Agrotööstuskompleksi Juhtimise Kõrgema Kooli katuse alla, Valdo koos Talgugrupi tuumikuga liikusid sujuvalt trajektooriga - füüsikaharidus-haridus-põllumajandusharidus-põllumajandusreform ja edasi üsna lai tööpõld. (Või saab iseseisva haruna käsitleda hariduse valdkonda, kus Haridusfoorum tegutseb tänini, samuti Ene korraldatavad rotaatorid?)

Tookordsete Mõttetalgute küllalt pikka rida illustreerisin ma Udmurdi ülikooli konverentsil kui keskaegsete rändmunkade ettelugemise praktikat. Mungad rändasid raskeid raamatuid kandes külast külasse ja lugesid rahvale ette valgustavaid lugusid Jeesuse käekäigust. Need mungad rikastasid kuulujuttude ja legendide hulka Jeesuse narratiiviga. Uut kommunikatsiooni oskust - välismälu või kirjatarkuse toonust ehk esimese välismälu kasutamise kultuuri- nad oma põgusate ettelugemiste käigus loomulikult ei suutnud levitada. (Võib olla ainult kõige uudishimulikud ja eelteadmisi omavad kuulajad said küsimiste peale aimu, et kuidas kirjutatakse tema nimi, mis on A ja mis B, milliste märkidega kirjutatakse JEESUS) Samamoodi ei suutnud ka meie mõttetalgute korraldajad jätta osalejate keskele mõttetalgu meetodikat. Üksvahe käsitlesime mõttetalgulisi kogemusi vist nn ärisaladusena.

Tollal kujunes Mõttetalgu stereotüüpseks põhieesmärgiks:

- vormistada deklareeriv produkt - tekst.
- protsessiline tulemus - muutused inimeste sidususe osas jäid enamasti tähelepanust välja.

Tollal, murranguliste ümberkorralduste ajal, oli inimestes sagedane optimistlik isemõtlemise vajadus, mõteldasooijate seltskonnad seisisid Talgujate järjekorras - tulid, talgutasiid ja läksid koos valminud deklaratsiooni mustandiga oma teed. Edasine polnud Talgujate asi. Seda mentaliteeti iseloomustasin MK foorumis – kas talgujuht on kui lennukikomandör, kes lennuväljal maabudes ei vastuta enam millegi eest, või laevakapteni positsioon, kus tuleb juhtida laevaperet ja laevaprotsesse sadamas edasi.

Teemat/ainet kandvate kollektiivide areng ürikesmas perspektiivis polnud tookord Talgujate asi.

Ma pidasin kaua aega piisavaks selle teemapunkti arendamist refleksiooni pealkirja all. Aga Levenchuki asju uurides kasvas arusaam – vaja süsteemimõtlevalt suuremat panoraami ja adekvaatset lahterdamist, et iga kord kui kellegagi koos hakkame "pimedate kombel elevanti uurima", oskame rohkem ette aimata ning erinevaid astmeid läbides tajuda, kus meie või kaasteelised on ning kas ja kuidas terve relevant kokku on võimalik joonistada.

Minimaalne lahterdus sai juba eespool märgitud:

- (1)Talgutehnika ja korraldus;
- (2)Metodoloogiline järjehoidmine (Talgugrupp), refleksioon, pidepunktide väljatoomine;
- (3)Teema/aine (-nõudluse, -sidususe-) järjehoidmine.

(1)Talgutehnika ja korralduse osas on Talgujatel ühe käe iga sõrme jaoks inimene, kellel kogemus ja julgus olemas. Toonastele kogemustele pole ehk tarvis lisada palju murranguliselt uut.

(2)Metodoloogiline järjehoidmine.

Jumal mängib täringut ja siis inimese püsijäämise variandis on mõttetalgulisel olemisel vähemalt sama kaal, kui praegu kehakultuuril.

Igasuguste tehnoloogiate ja võimendite kõrval on oluline suuta maksimaalselt realiseerida inimese looduslik kopleksuse taju, mis toimib loomuliku aju reaalsusmudeleid, looduslike meeli ja suhtlusvahendeid kasutades.

30 aasta jooksul on kikivarvu astunud esile väga olulised muutused. Tuleb aru saada, mis toimub meil nende asjadega:

- a)Ühiskonna sisukord on muutunud võrguliseks.
- b)Uus inimeseõpetus. Eelkõige ajutöö mõistmine.
- c)Kunstmõistuse ilmumine. (Selle toimet ja tagamaid ei mõista alati märgata).
- d)Kommunikatsiooni mõistmine. Niklas Luhmanni sotsioloogia. Igasugust juttu ja praktikat on vaja suuta pidevalt jälgida kommunikatsiooni analüüsi tasandil.
- e)Igat juttu ja praktikat vaja kaaluda RK 50 aruande "Come on!" lk. 51 kohaselt. Kas teenitakse:

-tühja maailma loogikat?

-täis maailma loogikat?

Hetkel oskan nimetada need viis kaalukeelt või lahterdust, täiendada/täpsustada meie toona kasutatavaid atraktoreid. Sellist sõela kasutades tuleks läbikatsuda kõik mõttetalgulised deklaratsioonid ja tegemised, seada refleksiioonimuster. Hetkel tundub mulle pakutud nimekiri täiesti universaalse vajaliku miinimumina. Kui piirdume mõnel hetkel lihtsama sõelaga, siis peaksime olema teadlikud lihtsustamise põhjusest, näiteks – ongi tegemist (pseudo)sõltumatu kitsa teemaga, meil puudub mõnes harus seoste seletamiseks kompetents või on tegemist muu vaegusega.

Kas on mõttetalgul või -mäng.

Sellist eristust tõstatab õigustatult sageli Jüri. Tegelikke olusid arvestades pakun ma kolmese jaotuse: mõttetalgul, forseeritud mõttetalgul ja mäng. Forseeritud mõttetalguliks nimetan ma seda asja, et sageli on ressursid inimeste arvu, kasutatava aja või veel millegi poolest napid. Tekib nn. vähempakkumise olukord - tuleb leppida kolme päeva asemel kahega, kahe tosina inimese asemel poole vähemaga. Mõnel teemal ei leia isikliku kogemusega inimesi, siis saab kaasata selliseid, kes on teemast lugenud või kirjutand või muidu elutargad ja julged – sisuliselt mängivad rolli. Mingi deklaratsiooni, "tulemuse" - saab lõpus ju alati valmis kirjutada. Ma oletan, et selline vähempakkumise olukord ja natuke väiksemalt või osalt mängitult tegemine kujunes juba ATKJK päevil. (Kus ma ise üsna harva osalesin.) Viimase 10 aasta ehedas kapitalismis on vähempakkumine igapäevane. Vähempakkumise sarnast olukorda tõdes 2009. a 22. aug. Tallinnas Valdo – ehk edaspidi tulebki Talgujate kogemusi rakendada eeskätt väikevorme rakendades.

Nii ta on. Abielutehnika vallas saab seksi asemel harrastada petingut. Aga see galambuur ei lõpeta ära teemat. Seks on inimeste puhul väga ammu looduslikust põhjast võõrdunud. Futuristid ennustavad üsna peatset loodusliku coituse täielikku välistamist.

(3)Teema/aine (-nõudluse, -sidususe-) järjehoidmine.

2009. aasta suvel kõnelesime Valdoga institutsioonide osast mõttetalgulises protsessis. Ma küsisin tookord umbes nii: 1987. oli

mõttealgute käivitamisel Valdol ise juhtida kaks TRÜ üksust - üldfüüsika kateeder ja kõrgkooli labor ning olulise partnerina VÕTI täiendõppe liin, kus Enel tähtis positsioon. Kuidas nüüd tagada järjepidevust ja sidusust kindlustav kontoriressurss ja muuu? Valdo vastas optimistlikult, nagu tal kombeks. Ta osutas Rotari Klubile, milles ise aktiivselt tegev oli ja juhtis jutu kolmanda sektori tähtsuse tõusule. Ma ei mäleta, kas siis oli juba teemaks olnud Talgijate MTÜ aga selline on olnud. Ma soostusin tookord Valdo vaatega, meenutasin Võro Seltsi ja Kaika Suveülikooli, millega ise tänini seotud.

Vahepeal on möödunud ligi 10 küllalt huvitavat aastat, aga Talgijad pole leidnud endale partnerit, kelle teemat arendades "parketiküpsena" eesti elus kohal olla.

Talgijate kõige huvitavam liikumine Eesti kontekstis on toimunud 2018. a ja seoses Maakoguga. Pisike edusamm ja suur õppetund. Lühidalt: 2009. a. lootsime partnerlusele mõne MTÜ-ga aga ilmet võtab - arvamusiidrite fännklubidega.

Maakogu moodustas grupp arvamusiidreid koos fännklubidega ja Talgijad imbusid sisse ühe arvamusiidri - **KAUPO fännklubi varjus**. (Või isegi kaastöolisena?). Tants käib parketil teine, kui Talgijatel igatsus on. Aga põnev on ja reaalne lootus püsib, et ühel hetkel läheb talgutantsuks ka.

Koostöö Kaupoga (tema fännklubiga) vääriski teravamalt tähelepanu, kui siin mahub arendada. Esiteks on see huvitav üksiku seigana Talgijate jaoks. Samas on siin tegemist märksa laiemal ontoloogiaga - arvamusiidrid ja nende järgijad üldse ning köesoleval ajal ja Eestis.

Kaupo raamatute ja nendega seonduva kaudu on toimunud kindlasti üks viimase aja olulisemaid arenguid Eesti vaimuelus.

Kunagi Kaupo protesteeris kunagi, kui teda arvamusiidriks sai nimetatud. Minu arvates on arvamusiidriks siiski adekvaatne termin ühe olulise positsiooni kirjeldamiseks. Kui tahame läbitud ja kavandatava tee tarvis pidepunkte märkida, siis selguse nimel on parem asju nimetada otsesõnu, mitte keerutades või mõistukõnes.

Kunagi sai arutatud Haabermasi seletust

arvamusiidrist, kelle rolliks on vahendada mõne salongi vaimusaavutusi avalikkusele.

<http://talgijad.forum.co.ee/t398-kommunikatsiooni-arengust#1085>

Kaupo raamatute taga ei ole salongi. Teise raamatu valmimisele aitasid ehk natuke kaasa TuleVAeg mõttetalgulised üritused 2014. kevadel ja suvel. Kaupo võttis teise raamatu töö ette "vastu tulles lugejate soovidele" ja ta oleks raamatu valmis saanud ka üsna üksi. TuleVAeg aitas ehk natukene testida Kaupol oma mõtteid raamatu tarvis.

Kaupo toimumist on mõttekas uurida, et ka endist paremini aru saada.

Kaupo+fännklubi.

See on iseseisev, jätkusuutlik ja toimekas, seda saab võrrelda ülikooli institutsiooniga. Kaupo fännklubi toimib nagu rändav ülikool, pea igal nädalal aakadeemilises stiilis loeng-vestlusring, 4-8 tundi korraga. Iseorganiseeritult korraldatakse:

- kaadritöö (inimeste kutsumine auditooriumisse -ruumide muretsemine
- vabakutselise lektori tasu ja transpordikulu.

Kontoriressurssi ses süsteemis pole vist suurem kui Kaupo üksi. Ma ei tea suurt selle kõige köögipoolest, aga asi toimib elujõuliselt, veenvamalt kui enamusel põhikirjaga registreeritud seltsidel.

Kaupo võitlusloosungid muutumises.

1)Enne raamatute ilmumist kordas Kaupo sageli

- "Hädavajalik on kaasaegne teaduslik maailmapilt". Ja seletas siis sellist vajadust mitmetes aspektides. **Teadusfilosoofiline lähenemine**.

Selliselt on Kaupo olnud küllalt edukas põimsüsteemide populariseerimisel.

2)Teise raamatu kirjutamise ajal hakkas Kaupo üleskutsetes korduma - "Midagi tuleb ette võtta!". Just niiviisi, laialt määratledes. Selline loosungi all kujunes loengute ning artiklite sisuks - survestada poliitikuide retroromantilises vaimus rahvale (inimestele?) silmapuutuvatel teemadel. Rahvalgustaja, põimprotsesside filosoof **hakkas tegelema kitsama ideoloogiaga**.

Kaupo ja Mikita taoliste autorite ideoloogia või usuõpetus on käesoleval Maailma olulisel pöördel (langusel?) rahvale (ja inimestele?) väga oluline. Aastasajad ning -tuhanded on hea ja

kurja toimine ja maailm olnud peaaegu must-valgelt selge, aga nüüd koguneb järjest palukihilist, etteaimamatut, ähvardavat. Mõnus tugitoolispordi taoline elulaad on tasa tiksumise jõudnud tuntud konna keetmise katse lõppfaasi lähedale. Järjest enam inimesi sukelduvad ärevuse lainesse, järjest paremad tehnoloogiad selle võimendamisse. Inimeste elu põhiülesanne - latusalt loomuliku surmani elamine muutub küsitavaks, järjest rohkem küsimusi kaotavad "üle aegade kestva" selguse. Stress, Paanika. Soodom ja komorra. Nimetatud hädasid ja vaimukärbumise epideemiat siiski pole, ühiskond toimib, hüsteeriad pole ülemäära sagedased. Ainult kerge neurootilise taseme tõus. Laiema vaimse tervise püsivuse eeldus on, et kriisiseletavate arvamusiidrite fännid saavad oma argitoimingute kõrval tuge ajamärkide uurimisel, saavad kogeda enda kaasamõtlemist ja säilitada enesekindlust, vaimset tervist.

Kui vaba või survestatud on arvamusiidrid? Mida ühist, mida erinevat on liidri ning fännide ajukeemias? Mis deklareeritakse prozektorites, mis jääb värema poolvarjudes? Mida universaalset või meieaegset siin veel küsida? Huvitav oleks teada, aga vaevalt et keegi teab.

Kaupoga oli koostööst Talgugatega pikemalt juttu Tartus, tema teise raamatu esitluse järel. Kaupo ise alustas umbes nii, et oleks tahtnud sisukamalt refleksioonipraktikast ja mõttetalgust kirjutada. Ega me tolles jutus kaugemale jõudnud, kui oleks ja tahaks.

Aga nüüd, kõrvalt vaadates.

Talgugate kogemuse käivitamisest oleks oluliselt pikem arengusamm kui raamatutest ja loengutest, "Talgugad on siiki Liivimaa parimad põimprobleemide lahtikammijad." Usun endiselt. Oleks.

OLEKS ei ole saavutus, pikalt OLEKS teemal arutada pole sünnis.

Aga edasise nimel tarvis siiski veel täpsustada, mida Talgugad võiks saavutada, kuna Kaupo omapoolse reaalse nihke on andnud.

Kaupoga koostöö võimaldas Talgugatele sujuva sissepääsu Maakogu projekti, mida Emil juba TuleVAeg suvel plaanitses ja teiste arvamusiidrite toel käivitas. Emili kui arvamusiidri skeem on teistsugune, tema kogemus rahva (inimeste?) kaasamisel ning

~~kindlus~~ situatsioonitajumise on kogunenud muusikalaval ja raadiohäälena.

Maakogu on arendatud Emili ja teiste algatajate poolt:

- ilma alglehvikuta,

- algatajate poolt koostatud "org-projekti" alusel.

Talgugad on ses projektis sees, parketisaalis sees, põranda ääres.

Selles koosluses on tegelt Talgugate tegevusperspektiiv avaram, kui Kaupo fännklubis. Kaupo veetavas rändavas ülikoolis mõjuks Talgugad segava kiilulööjana. Maakogu arendamises on Talgugate jaoks tööpõld avaram.

Haanimihi Nõvvukoda – hää partner.

Haanjameeste sõpruskonda julgen pidada Talgugate vaimule kõige lähedasemaks Eestis, niivõrd kui mulle teada. Sain teada nende kokkusaamistest saunas täiskuuöödel küllalt alguses, kui nad üle 25 a tagasi alustasid ja mõni mees oli mulle teretuttav, sest mu sünnikodu jääb sinna kanti, oli kuni sõjani Haanja valla piiresse raamitud. Nende Talgugatele lähedase stiili oskasin ma ära tunda umbes 7 aastat tagasi ja varsti võeti ses seltskonnas mind omaks nn toetaja liikme staatuses. Ühisjooni oskan osutada kahes asjas: a) inimeste näost-näkku otsesuhtlus ning selleks soodus "rühmadünaamika"; b) käesoleva allteema ((3)Teema järjepidevus) on ellu viidud, ajaproovile vastu pidanud. Võimalik, et selliseks eduks on rituaalihõngulise täiskuuöö igavene kordumine, mis koosolekute aja määrajaks on valitud. Umbes kakskümmend meest on kokku ja ligi kümme regulaarset käijat.

Pikemalt Alvarist. Kopsaka metsamaaga talu omanik, ignoreerib majandusringlust, vabakutseline, nõukoja Vanema assistent. Alvar osales 2014. a. Saaremaal ka TuleVAeg 3 päevasel üritusel ja temani jõudis vist teistest enam Talgugate taotlus. Hiljem on ta osalenud kolmel lühemal Talgugate üritusel, Tsiistres oli väljas koos kahe lapsega.

Alvaril toimivad ajus iseäraliselt kõik kolm mudelirühma. Kõigepealt - hasartne kunstnik, näitleja, sõnaseadja. Samas - suhtenägija ka teatrist väljas, valmis lobitööks laial rindel. Lõpuks – igatseb olla Konstruktor. Austab ja usub sõnalisi deklaratsioone, ieäranis kirjapandult. Seepärast koostab inglaskult asjalikult org-projekti samaseid tegevuskavasid.

Seks korraks said paber ja aeg otsa